

Του Ηρακλή Μήλλα – για Τα α Νέα, 2017. 9. 18 (No. 12)

Το ψέμα αρέσει

Έχουμε εκπαιδευτεί να θεωρούμε το ψέμα κακό και κατακριτέο. Κανείς δεν θα έλεγε ότι επικροτεί τα ψέματα που ακούει ή που λέει. Το ψέμα θεωρητικά είναι ανήθικο ή αμαρτία και κάποτε παράνομο. Αλλά ανεξάρτητα το τι πιστεύουν οι άνθρωποι για τον εαυτόν τους οι σχετικές έρευνες δείχνουν ότι το ψέμα μας αρέσει.

Ζητήθηκε από ένα δείγμα ανθρώπων που πήραν μέρος σε ένα πείραμα να αξιολογήσουν διάφορες καταστάσεις και πράξεις (J. Haidt, *The Righteous Mind*). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όταν το περιβάλλον δεν ήταν ευχάριστο (π.χ. μύριζε άσχημα, είχε θόρυβο) οι αξιολογήσεις ήταν πιο αρνητικές και όταν ήταν ευχάριστο, το αντίθετο. Γιατί αυτό; Επειδή υπάρχει μια σχέση μεταξύ αυτού που βλέπουμε (και αξιολογούμε) και την

διάθεσή μας. Αν (για οποιονδήποτε λόγο) αισθανόμαστε άσχημα όταν βλέπουμε ή όταν ακούμε κάποιον τον αξιολογούμε πιο αρνητικά, αν όμως λέει ευχάριστα πράγματα και μας κάνει να νιώθουμε ωραία τον αξιολογούμε πιο θετικά, ανεξάρτητα από την ουσία της ομιλίας του.

Μπορεί να μην είναι ενήμεροι οι πολιτικοί από τις σχετικές έρευνες και να είναι μόνο η διαίσθησή τους, αλλά κατά βάθος ξέρουν ότι τα ψέματα σχετικά με ένα ωραίο μέλλον μας κάνουν να αισθανόμαστε ωραία... και για αυτό αξιολογούμε θετικότερα τον ψεύτη σε σχέση με τις Κασσάνδρες. Με άλλα λόγια το ψέμα λειτουργεί ως ένα ωραίο περιβάλλον που μας μαγεύει.

Άλλα πειράματα έδειξαν ότι γενικά οι άνθρωποι προτιμούν α) να φαίνονται τίμιοι και ας μην είναι, παρά β) να μην φαίνονται τίμιοι και να είναι. (Τι ειρωνεία, εδώ στην Αθήνα αιώνες πριν ο Πλάτωνας πάσχιζε να αποδείξει στον Γλαύκωνα ότι με την δεύτερη επιλογή ο άνθρωπος θα ήταν πιο ευτυχής. Μάλλον δεν ήξερε την φύση των συμπολιτών του!) Αυτοί που ανήκουν στην πρώτη περίπτωση έχουν διπλό όφελος: Επωφελούνται από τις παρανομίες και τις ατασθαλίες αλλά και συνεχίζουν να έχουν και την εύνοια και την υποστήριξη του περιβάλλοντός τους. Και αντίστροφα, στην δεύτερη περίπτωση, ο παρεξηγημένος τίμιος και φιλαλήθης χάνει διπλά. Θα πρέπει να υπάρχει και η περίπτωση του να είσαι και να φαίνεσαι τίμιος. Αλλά αυτοί σπανίζουν όπως παραπονιόταν και ο Καίσαρας.

Αυτά είναι πολύ απογοητευτικά μηνύματα, ειδικά όταν κάποιος έχει στο νου του τις βουλευτικές εκλογές που κρίνουν την ζωή μας. Είναι σαν να ακούμε ότι δεν μπορούμε να αποφύγουμε τους ψεύτες και τους κλέφτες που θα μας κυβερνήσουν.

Και εδώ ξεκινά το δικό μου δίλλημα: Να τελειώσω αυτό το κείμενο έτσι απαισιόδοξα και να γίνω δυσάρεστος (και προκαλώντας αρνητικά σχόλια για μένα) ή να προβάλλω αισιόδοξες αλλά ψευδείς προβλέψεις και αισθήσεις για την μελλοντική συμπεριφορά των ψηφοφόρων και να φανώ συμπαθής; Τι θα θέλατε να ακούσετε από μένα; Φοβάμαι ότι θα θέλατε το ψέμα!

*

